

PROSJEKTRAPPORT

SYNLIG MEN BLIR VI SETT – HØRT OG TATT PÅ ALVOR?

Kollegaveiledning og videoanalyse etter Marte Meo-metoden,
utviklingsstøttende kommunikasjon

Et ledd i kompetanseheving av personalet ved dagsentre og arbeidsverksteder
for mennesker med psykisk utviklingshemming i Trondheim kommune

Prosjektleder
Marit Øvrelid
Trøndelag kompetansesenter

Prosjektmedarbeider
Trine S Nordtvedt
Habiliteringstjenesten for
voksne i Sør-Trøndelag

©Trøndelag kompetansesenter 2002
ISBN 82-8056-006-8

Vibeke og Ann Ingrid

Veronika og Laila

FORORD

Vi vil først rette en takk til lederne ved Vidarheim dagsenter, Saupstad arbeids-og opplæringsverksted, Gildheim arbeids og treningsenter og VIA-sentret som så mulighetene i dette prosjektet. Dernest takker vi spesielt til Odd Arne Eidem for hans omsorg og velvilje ved at han stilte lokaler til rådighet for oss gjennom hele perioden.

En takk til Ragnhild Onsøien i Trondheim kommune som har vært positiv til prosjektet fra starten og som gjerne ser det videreført. Hun viste også stor tålmodighet og utholdenhet som sensor da alle 9 kandidatene skulle opp til eksamen samme dag.

En stor takk til modige kollegaer ved de respektive arbeidsstedene for at de lot seg filme og veilede i opplæringsperioden; uten dem hadde ikke deltakerne fått den nødvendige treninga frem til eksamen.

Sist men ikke minst en stor takk til de psykisk utviklingshemmete som har deltatt i samhandling under videoopptakene, samt deres pårørende som har samtykket til filming og bruk av noen av videoene til opplæringsformål i ettertid.

Trondheim den 12.04.02

Marit Øvrelid
Marte Meo-veileder

Trine S. Nordtvedt
Fagkonsulent

INNLEDNING

Mennesker med psykisk utviklingshemming blir i mange tilfeller misforstått av sine omgivelser. Dette fordi signalene som gies ofte er svake og lette å overse, eller de kan være vanskelige å tolke. Svært ofte har disse personene dårlig utviklet talespråk eller de mangler talespråk, og uttrykksformen er i mange tilfeller kroppsspråk, lyder eller utydelig tale. Mange har også store fysiske handicap som ofte vanskeliggjør kommunikasjonen og forståelsen av deres ønsker og behov.

Reformen på -90 tallet gav mennesker med psykisk utviklingshemming rettigheter på lik linje med alle andre i samfunnet, noe som også innebar rett til egen bolig og arbeid.

Det mest grunnleggende behov alle mennesker har er å bli sett, det handler om å bli respektert og forstått som den en er, og få det rom som hver og en trenger.

Fellesskap med andre, samt det å få bidra med det en kan, stort eller lite, gir innhold i hverdagen. Det å kunne styre egne handlinger og få tilfredstilt sine behov, er en forutsetning for menneskets trivsel, men for mange er det vanskelig å gjøre seg forstått.

Ved å bli sett og hørt øker denne muligheten til å innvirke på egen hverdag, noe som igjen vil virke inn på livskvaliteten til den enkelte (Sørheim og Øverlier 1995).

Trondheim kommune har innført kollegaveiledning etter Marte Meo-metoden i barnehager, skoler, helsestasjoner og andre etater i kommunen. Metoden var kjent men ikke systematisk tatt i bruk i arbeidet med voksne psykisk utviklingshemmete, noe man etterlyste i deler av fagmiljøet på dagsentre/arbeidsverksteder i Trondheim.

Ved å gå inn og arbeide med video etter prinsippene i Marte Meo-metoden, gjennom opplæring av fagpersoner som kollegaveiledere, ønsker vi å bygge opp kunnskap om positiv utviklingsstøttende kommunikasjon. Denne innsikten vil kunne øke forståelsen og respekten for mennesker med psykisk utviklingshemming.

BAKGRUNN

Trøndelag kompetansesenter fikk søknad om veiledning/ kompetanseheving på opplæring av kollegaveiledere i Marte Meo-metoden, utviklingsstøttende kommunikasjon, til ansatte ved fire dagsentre /arbeidsverksteder i Trondheim kommune.

Leder ved Vidarheim dagsenter, Odd Arne Eidem, var initiativtaker og står som koordinator i denne prosessen. Lederne ved de berørte dagsentrene/arbeidsverkstedene danner styringsgruppa for prosjektet.

Trøndelag kompetansesenter kontaktet Habiliteringstjenesten for voksne i Sør-Trøndelag for samarbeid/medvirkning under gjennomføring av veiledningen, samt ønske om videreføring av nettverksarbeid etter endt prosjektperiode. Det ble etablert et samarbeid om prosjektet i desember 2000.

Ragnhild Onsøyen, Trondheim kommune, er sentral i den overordnede metodeutvikling i forhold til videreføringen etter avslutning av veiledningsprosjektet.

MÅLET FOR PROSJEKTET

Overordnet mål:

Hvordan øke forståelsen og rette oppmerksomheten mot mennesker med psykisk utviklingshemming, se dem, ta dem på alvor, og la dette bli deres hverdag?

Hovedmål:

- Kompetanseheving og kompetansespredning i videobasert samspillsanalyse og kollegaveiledning etter Marte Meo-metoden, ved dagsentre/arbeidsverksteder i Trondheim kommune.
- Videreføre kompetansen gjennom nettverkssamlinger for vedlikehold og faglig refleksjon.

MÅLGRUPPE

Personalet ved dagsenter/arbeidsverksteder for psykisk utviklingshemmede i Trondheim kommune, med 3-årig høgskoleutdanning eller tilsvarende bakgrunn.

TEORETISK BAKGRUNN

Metoden bygger på resultater fra nyere spedbarnsforskning som har vist at kommunikasjon og samspill mellom spedbarn og omsorgsperson, har stor betydning for barnets vekst og utvikling. Metoden ble i utgangspunktet utviklet til arbeid med multiproblemfamilier. Metoden har imidlertid utviklet seg, og brukes i dag på mange områder, blant annet i barnehager, skoler, på sykehus, i arbeid med mennesker med psykisk utviklingshemming, og i de senere år også i arbeid med eldre mennesker.

Metodens navn er Marte Meo, som stammer fra det latinske ”mars martis”. Mars Martis har betydningen ”ved egen kraft”, og metoden er utviklet av Maria Arts i Nederland.

Maria Arts sier selv at hun bevisst valgte navnet Marte Meo til metoden, for å fremheve det viktigste i programmet: Å identifisere, aktivere og utvikle ferdigheter som kan forsterke det konstruktive samspill (Aarts 2000).

Metoden sikter mot å bedre kommunikasjonsmønstrene og styrke tilknytningsbåndene mellom foreldre og barn, eller mellom voksne og barn som er sammen over tid. Dette gjøres ved å styrke den følelsesmessige gjensidigheten i kommunikasjonen (Mjeldheim 1996).

Det er i dag både kjent og dokumentert (Røed Hansen 1991) at samspill og samhandling av god kvalitet er av stor viktighet for barns videre utvikling. Oppmerksomhet på hverandre, samt det å dele følelser ser ut til å være de viktigste faktorene i det første samspillet, som igjen er basis for utvikling på alle nivåer hos mennesket. I dette samspillet utvikles barnets kontaktinitiativ og kommunikasjon, hvis det blir sett og hørt i sin streben etter oppmerksomhet.

Personer med svake kommunikative signaler har samme behov for å bli sett, bekreftet og anerkjent, som alle andre. Karl Jacobsen (1998) hevder at mennesker med dyp psykisk utviklingshemming ofte kommuniserer ved hjelp av emosjonelle uttrykk (smil, blikkontakt, vise iver/begeistring m.m.) i en slik grad at man må betrakte emosjonelle uttrykk som selvstendig kommunikasjon for denne gruppen. Forutsetningen for samhandling med personer med dyp psykisk utviklingshemming, blir da å oppfatte og registrere disse emosjonelle uttrykkene, som i mange tilfeller er svake. Alle signaler, selv de svært uønskede, kan ifølge K. Jacobsen være uttrykk for angst, manglende oversikt eller også manglende forståelse for signaler fra egen kropp.

Disse tegnene er en sentral informasjon og et viktig uttrykk for brukers behov og ønsker. Det å ikke oppdage eller overse signaler, som også kan være sterke og preget av uønsket atferd (selvskading, hyling, slag m.m.), kan i følge K. Jacobsen få uheldige konsekvenser, og det kan utvikles destruktiv atferd, eller depressive tilstander (Jacobsen 1998).

Av dette ser man tydelig viktigheten av å kunne ha et samspill med personer i den nære omgivelsen for å kunne uttrykke sine behov, og også for å kunne påvirke sine omgivelser. Utfordringen for samhandlingspersonene blir å observere og oppfatte uttrykkene til den psykisk utviklingshemmete, samtidig som man gir vedkommende tilbakemelding på at han/hun er sett/hørt og forstått. Videoveiledning brukt i forhold til kommunikasjonsvake personer har til hensikt å lære nærplassen/samhandlingspartneren å gjenkjenne de svake signalene denne gruppen kan ha som uttrykksform (Holten 1998)

Alt samspill som fungerer utviklingsfremmende for barnet synes å ha noen felles kommunikasjonsselementer uavhengig av samspillet innhold (Aarts 2000, Drugli og Lichtwarck 1998). Det er nettopp dette viktige samspillet og kommunikasjonen som er hovedfokuset i Marte Meo - metoden.

Elementene i positiv utviklingsstøttende kommunikasjon:

- Følge hovedpersonens initiativ
- Positiv bekreftelse av hovedpersonen
- Sette ord på interaksjonen, benevning
- Markere overganger i samhandlingen
- Turtaking
- Dele gleder og positive opplevelser
- Positiv ledelse

METODE/ARBEIDSFORM

Gruppen, i alt 10 personer, har bestått av fagfolk med ulike fagbakgrunn, og brukerne som har vært med i prosjektet har forskjellig alder og funksjonsnivå, men de er alle voksne personer. Fagpersonene har høy fagkompetanse og spesifikk viten, de er ekspertene på den enkelte bruker og veiledningen måtte vektlegges ut fra dette.

Første fase bestod av analyse av seg selv, i samspill/samhandling med bruker etter elementene i Marte Meo-metoden. Ved å gå direkte inn i deltakernes hverdag kan en bilde for bilde analysere og gi veiledning i kjente samhandlingssituasjoner.

Gruppen har hatt lokaler ved Vidarheim dagsenter.

Oppmøtedag : Torsdager i gang hver måned

Fase 1 10.30 – 15.00

Fase 2 8.30 – 15.00

En forutsetning var at opplæring og kunnskap i videobruk og redigering foregikk utenom veiledningstimene.

VEILEDNING FASE 1 (20 første timer)

Gjenkjenning av kommunikasjonselementene etter Marte Meo-metoden og lære å analysere samhandling.

Opplæringen skjedde ved at deltakerne hadde med videoopptak av seg selv i en samhandlingssituasjon med brukeren i løpet av arbeidsdagen. Opptaket dannet grunnlaget for å lære og analysere samspill og bli kjent med grunnleggende elementer i utviklingsstøttende kommunikasjon.

En spisesituasjon eller arbeidssituasjon er en fin start.

Ta aldri opp mer enn 5-10 minutter.

Vi startet opp med ett element, som regel ”initiativ fra bruker – initiativ fra deltaker” og senere en analyse av alle elementene.

Tilbakemeldingen skjedde ved at veileder bekreftet deltakerene i samhandlingssekvenser der vedkommende lyktes i sin analyse, eventuelt stilte seg ”undrende” til det en så, for så å få til en refleksjon i lærings- og samhandlingsprosessen.

VEILEDNING FASE 2 (20 timer)

Trening i veiledning av kollega i samspills - situasjoner

I denne fasen ble arbeidsplassens egne problemstillinger mer vektlagt.

Deltaker måtte finne en kollega som hadde et relevant spørsmål vedrørende sitt arbeid, eller var villig til å stille opp slik at de bidro til at deltakeren fikk sin opplæring.

Treningen skal være konsentrert om hvordan en kan formidle til en kollega det som blir tatt opp på video ut fra sekvenser hvor en lykkes, eller undre seg sammen om det som skjer av samhandling, slik at det oppstår en refleksjon omkring samhandlingssituasjoner.

Tilbakemeldingen vil være en hjelp til å finne gode handlingssekvenser og analysere disse for egen tilbakemelding til kollega samt legge hovedvekten på videoopptak av selve tilbakemeldingen til kollegaen.

KRAV TIL GODKJENNING

Etter endt 40 timers veiledning skal alle deltakerne ta sin eksamen som består av;

1. Analyse (5 minutter)

Vise at man behersker Marte Meo elementene, og kan bruke de i analyse av samspill i eget arbeid.

Vise ved hjelp av video, hvor en selv inngår i samspill, at analyse av kommunikasjonselementene beherskes.

2. Vise at en er kvalifisert til å veilede kollegaer innen samme arbeidsfelt (15 minutter)

Vise ved video egen veiledning av kollega, og dokumentere at kommunikasjonen under veiledningen beherskes, samt at fokus for veiledning er utviklingsstøttende og dialogfremmende kommunikasjon.

Godkjent Marte Meo veileder ser kandidatens framlagte materiale, og vurderer om det oppfyller betingelsene til godkjenning.

TIDSBRUK

For å få kompetanse som kollegaveileder kreves 40 timer veiledning av en godkjent Marte Meo veileder.

Det anbefales 4 timer over 10 ganger

Tidsforløp 10 mnd.-1år.

EGENINNSATS

-Deltakerne tok opp video og forberedte analyse av eget materiale til hver samling,.

-Deltakerne måtte lese teori på egen hånd.

-Måtte beherske videoutstyr, gjøre øvelser på egen hånd.

ORGANISERING

Vi har vært to veiledere . En godkjent Marte Meo veileder; Marit Øvrelid, Trøndelag kompetansesenter, og en koordinator og medveileder; Trine Nordtvedt, Habiliteringstjenesten for voksne i Sør-Trøndelag. Odd Arne Eidem har koordinert faggruppen, og vært leder og initiativtaker for prosjektet. Ragnhild Onsøyen er faglig ansvarlig i Trondheim kommune.

REFLEKSJON GJENNOM VEILEDNINGSPERIODEN

Logg

Refleksjonen i prosjektperioden har vært både i form av loggskrivning og i form av samtaler i gruppen. Loggskrivninga ble sett på som en viktig del av egen utviklingsprosess, der en gjennom å fundere over og også jevnlig skrive ned sine refleksjoner, fikk økt sin bevissthet omkring eget ståsted og utvikling. Reaksjoner på problemer som oppstod underveis, ble på denne måten lettere synlig og en fikk bearbeidet dem i gruppa. En fikk samtidig erfart hvilke prosesser som kan komme i gang hos den enkelte i en veiledningssituasjon, noe som er viktige erfaringer å ta med seg i veiledning av kolleger. I følge Grøttland og Jacobsen (2001) foregår læring når deltakerne må analysere informasjon, endre situasjonsbilder, samt tilpasse og utvikle nye handlingsformer. Prosessen der en utvikler og erkjenner nye situasjonsbilder og praksis, er ensbetydende med å utvikle ny forståelse og kognitive kart som igjen gir personen et bedre utgangspunkt enn tidligere.

Grupperefleksjoner

Ved å rette fagpersonenes oppmerksomhet mot brukers reaksjoner/signaler og hjelpe til å tolke, om nødvendig overfortolke disse, ønsket vi å øke fagpersonenes sensitivitet overfor bruker og bevisstgjøre dem i deres arbeid. For å få i gang en mer ”nyttig” bruk av videomaterialet og forståelse av elementene i samhandlingsprosessen ble veiledningen utvidet til refleksjon i hele gruppen hvor kunnskaper og erfaringer ble delt.

Dette ble den måten vi fant mest nyttig i forhold til kompetanseheving: Ved refleksjon ble kompetansen forankret i den konkrete situasjonen som videomaterialet viste, og ble kjent igjen fra egen hverdag. Dette innebærer en mer helhetlig tenkning om brukeren som det mennesket han/hun er, og da også med de muligheter og de begrensninger vedkommende har.

Utfordringer underveis

De mange rundene med deling av erfaringer og refleksjoner rundt veiledningsprosessen, åpenbarte for oss et paradigmeskifte innen arbeidet med voksne psykisk utviklingshemmete mennesker.

På –90 tallet var atferdsanalysen sentral, og mye av det metodiske arbeidet var basert på denne teorien, som blant annet hadde ignorering av uønsket atferd som en av teknikkene. I dag har man fått en større bevissthet omkring den kommunikative betydningen av psykisk utviklingshemmetes atferd og ytringer, noe den positive utviklingsstøttende kommunikasjonen baseres på. Sentralt her står benevning av den psykisk utviklingshemmetes handlinger og uttrykk, samt positiv bekreftelse og anerkjennelse, heller enn ignorering av ”feil atferd”, slik man blant annet drev med etter atferdsanalytiske prinsipper.

I prosessen med veiledning av kollegaer i samspill med voksne psykisk utviklingshemmete, oppdaget man at det fortsatt hang igjen noen atferdsanalytiske prinsipper enkelte steder, mens man på andre plasser var opptatt av kommunikasjon og samhandling på den psykisk utviklingshemmetes premisser. Det var en stor utfordring å skulle gi god og adekvat veiledning, etter elementene i utviklingsstøttende kommunikasjon, på steder der det var lite av dette i samspillet med den psykisk utviklingshemmete. Ved hjelp av erfaringsutvekslinger, refleksjoner og tilbakemeldinger fra veileder på samlingene, fikk deltakerne en bevissthet som dyktiggjorde dem til nettopp dette vanskelige arbeidet.

Utsagnene som følger er deltakernes egne ord, hentet fra refleksjonsstundene man jevnlig hadde i gruppen. De betegner den prosessen hver og en har vært i gjennom i løpet av kollegaveiledningsprosjektet, og kan stå som sluttord på denne rapporten:

”Jeg er ikke vant til å reflektere over egen praksis og være fokusert på personen. Har tidligere hatt mest fokus på arbeidsoppgaven.”

”Jeg føler at jeg har utviklet meg selv – har fått trygghet på å oppdage elementene i utviklingsstøttende kommunikasjon.”

”Før vi begynte med Marte Meo syntes jeg det gikk på skinner – nå har vi blitt mer fokusert på at ting kan forbedres i samspillet med brukeren.”

”Refleksjon rundt videoklipp og problemstillinger syntes vi var bra, for vi fikk utvidet egen fagkunnskap.”

”Jeg begynner å bli trygg på veiledningen og hva som kan formidles, det er også artig å se fremskritt hos den du veileder.”

”Jeg føler at metoden har påvirket meg i forhold til alle samhandlingssituasjoner, elementene i Marte Meo ligger liksom der i bakhodet i all kommunikasjon og samspill.”

”Jeg har blitt mer bevisst på hva det vil si å bli sett – og bekrefte personen, dette har blitt et tydeligere begrep for meg i løpet av denne veiledningsprosessen.”

ETTERORD

Da dette var første gang fagpersoner, som arbeider med voksne psykisk utviklingshemmete i Trondheim kommune, fikk veiledning frem til sertifiserte kollegaveiledere, ble det en spennende utfordring å finne et opplegg som passet denne gruppen.

Veiledningsperioden ble en utfordrende, spennende og lærerik prosess. De enkelte deltakerne var i utgangspunktet ukjent for oss og tildels for hverandre. Man etablerte likevel tidlig en trygghet i gruppa, og refleksjoner omkring felles fagforståelse kom i gang. Deltakerne så mulighetene metoden gav, både for forandring av egen og kollegaers kommunikasjon og samhandling med psykisk utviklingshemmete.

Eksamen ble avholdt den 08.03.02 med Ragnhild Onsøyen som sensor.

Alle 9 kandidatene bestod sin eksamen og fikk sin sertifisering som kollegaveiledere.

Samarbeidet i dette prosjektet mellom Trøndelag kompetansesenter og Habiliteringstjenesten for voksne har vært spennende, og samtidig gitt mulighet til å forankre kompetansen i positiv utviklingsstøttende kommunikasjon innen flere ledd i Trondheim kommune. Dette samarbeidet har også sikret en mulig videreføring gjennom dannelse av et nettverk for kollegaveiledere.

Marit Øvrelid
Marte Meo-veileder

Trine S. Nordtvedt
Fagkonsulent

Litteraturliste

Arts Maria (2000): *Marte Meo Grundbog*. Holland: Aarts Productions

Drugli May Britt og Lichtwarck Willy (1998): *Foreldrearbeid – med barnet i fokus*. Oslo: Universitetsforlaget

Grøttland, Jacobsen og Andreassen (1998): ”Årsaker til redusert visuell interesse” Artikkel i *Spesialpedagogikk nr 1/98*

Grøttland og Jacobsen (2001): ”Veilederrollen” Artikkel i *Spesialpedagogikk nr 4/01*

Hansen, Bjørg Røed (1991): *Den første dialogen*. Oslo: Solum Forlag a/s

Holten Sissel (1998): ”Videoveiledning i spesialpedagogisk rådgiving”; Artikkel i *Spesialpedagogikk nr. 10/98*

Jacobsen Karl (1998): ”Ny viten om relasjoner mellom kognitive og emosjonelle prosesser”; Artikkel i *Tidsskrift for Norsk psykologforening 35. 530-536*

Mjeldheim Bjørg (1996): ”En artikkel om Marte Meo Metoden” revidert utgave av artikkel i *Prosjektrapport 1992: Universitetet i Bergen*

Sørheim Aashild og Øverlier Tine (1995): *Troll i Ord – Brukermedvirkning på alvor*. Kommuneforlaget AS

Vigdis og Kristin

Kristin og Eva

Vedlegg

1. Innføringskurs for kollegaveiledere og ledere. Oppstart – møteprogram.
Kollegaveilederutdanning
2. Marte Meo - Utviklingsstøttende kommunikasjon til mennesker med multifunksjonshemninger
3. Sjekkliste for tilbakemelding.
4. ”Rettigheter til å kommunisere” (Fritt oversatt fra The National joint Committee for the Communication Need of person With Severe Disabilities, 1992, ASHA) Maia Eric.)
5. Samtykkeskjema
6. Litteratur for selvstudium

Innføringskurs for kollegaveiledere og ledere

STED:

Dato.

Kl.

Introduksjon av Marte Meo-metoden

Nyere spedbarnsforskning, se dette i lys av kommunikasjons-
elementene i Marte Meo.

Hvordan forstå og identifisere emosjonelle uttrykk som en del av
selvstendig kommunikasjon hos Psykisk utviklingshemmede.
(Jacobsen, K.1998)

Video som redskap - Praktisk og teoretisk

Veien videre:

a. Tidsforbruk

b. Organisasjonsform

c. Tidspunkt og sted

d. Utstyr

Eventuelt

KOLLEGA VEILEDERUTDANNING

40 timer veiledning av godkjent Marte Meo veileder

1 FASE; 20 TIMER ANALYSE

2 FASE; 20 VEILEDNING AV KOLLEGA

GJENKJENNING AV KOMMUNIKASJONSELEMENTENE/LÆRE Å ANALYSERE SAMHANDLING, VEILEDE KOLLEGA

OPPLÆRINGSOPPLEGG

Det forutsettes at opplæring i bruk av video-kamera, redigering og avspilling gjennomføres før veiledning starter.

Veiledningen foregår i grupper på ca. 7 personer.

Alle deltakere forplikter seg til å filme seg selv i utøvelse av eget arbeid.

Videoopptaket skal være 3-5 minutter

Opplæring

1. Innføring

Opplæringen starter med en grundig gjennomgang av kommunikasjonselementene i teori og praksis (demonstrasjonsmateriale på video). Deltakerne må utenom lese teori på egen hånd.

2. Analysetrening

Deltakerne tar hver gang med video opptak av seg selv sammen med en bruker i en vanlig dagligdags situasjon, f.eks. spisesituasjon, påkledning og lignende. Denne videoen brukes til å analysere samspillet mellom bruker og deltaker fra handlingsøyeblikk til handlingsøyeblikk i henhold til kommunikasjonselementene.

Etter 20 timer veiledning kreves det at deltakerne kan analysere samspill i ulike situasjoner gjennom arbeidsdagen.

3. Kollegaveiledning

Etter analysetreningen kan en fortsette opplæringen for å bli kollegaveileder. En kollega filmes i sitt samspill med brukeren. Veiledningen konsentreres om kommunikasjonen mellom veileder og den kollega som har blitt filmet. Denne veiledning filmes for veiledning på gruppen.

Dette opplegget krever 20 timers veiledet praksis.

Kravet til deltakelse, gjennomført 40 timer totalt, er at de kan veilede kollega med hensyn til samspillspørsmål.

Det forutsettes at opplæring i bruk av video-kamera, redigering og avspilling er gjort på forhånd.

Godkjenning av videoopptak fra bruker /foresatte må være klargjort på forhånd.

Marte Meo - Utviklingsstøttende kommunikasjon til mennesker med multifunksjonshemninger

Videoanalyse

Ha en problemstilling

Videoopptak 3-5 min. for samtale og veiledning

Lærer av å se seg selv

Bli bevisst på egen måte å kommunisere på

Stoppe opp - se og undres over øyeblikk i hverdagen en ofte ikke er oppmerksomme på

Tilbakemelding - finne en situasjon der en lykkes

Elementene i utviklingsstøttende kommunikasjon

Følge hovedpersonens initiativ

Kontaktinitiativ

Oppmerksomhetsfokus

Retter oppmerksomheten mot hovedpersonen som blir sett og hørt - og en samhandling starter

Positiv bekreftelse av hovedpersonen

Bistandsyteren har sin oppmerksomhet rettet mot hovedpersonen, fanger opp initiativ og reaksjoner og gir bekreftelse på at hovedpersonen blir sett og hørt feks. med blick, tegn og ord. Ved gjentatte positive tilbakemeldinger øker hovedpersonens mestringsopplevelser og han/hun lærer hvilken atferd det er verdt å gjenta.

Sette ord på interaksjonen

Sette ord på hovedpersonens handlinger og følelser. Ved å fortelle hva som skjer og hva som skal skje, får hovedpersonen hjelp og støtte til å utvikle og strukturere erfaringene sine.

Markere overganger i samhandlingen

Tydelig markere start og slutt på aktiviteter slik at hovedpersonen får oversikt og det blir lettere å strukturere seg og unngå forvirring. Forvirring hemmer læring.

Alle får tur

For å fungere sosialt må alle få ta del i samspillsituasjonen. Ta tur og gi tur.

Dele glede og positive opplevelser

Fokuset er mot det som fungerer bra for hovedpersonen, bistandsyter påvirkes av hovedpersonens glede og mestring. Gir en positiv atmosfære.

Bistandsyter leder kommunikasjonen

Sette grenser, fange opp signaler fra hovedpersonen slik at kommunikasjonen ledes mot det målet som er satt.

Sjekkliste for tilbakemelding

Lag en god følelsesmessig åpning.

Ha en klar start, et mulighetsbilde.

Pass på at det er gode forhold for tilbakemelding (ingen forstyrrelser o.l.).

Sitt slik at du ser den du veileder.

Orienter om strukturen i tilbakemeldingen (noe jeg har lyst å vise deg, viser ikke alt, men noe jeg synes du får til og noe jeg lurer på for eksempel).

Benevne prosessen skritt for skritt (jeg stopper videoen, ser på bilde , og forteller hva jeg ser. Du kan til enhver tid gi beskjed om du vil at jeg skal stoppe videoen. Hold dere til bilde, ellers kommer en fort ut på ”viddene”).

Ha en problemstillingen, og gjenta denne ved hver visning slik at dere begge har den klar.

OBS! bruk de rette bildene til overføring av informasjon.

SE ALLTID på den du veileder, når du snakker.

VENT på reaksjon.

Vær oppmerksom på hva de du veileder har å si.

Aktiver en dialog – still åpne spørsmål - undre deg sammen med.

Vær oppmerksom på følelser – sett ord på følelsene.

Oversatt etter Aarts Maria; Marte Meo Grundbok

”Rettigheter til å kommunisere”

(Fritt oversatt fra The National Joint Committee for the Communication Needs of Persons with Severe Disabilities, 1992, ASHA) (Criss Abbott: Symbols Now, Widgit Software Ltd.2000, GB, s.39 – 40)

Uavhengig av funksjonshemming, har alle mennesker en grunnleggende rettighet, gjennom kommunikasjon, å kunne gi uttrykk for egen eksistens. Utover denne rettigheten, bør en hel rekke kommunikasjonsrettigheter bli sikret i all daglig interaksjon med mennesker som har alvorlige funksjonsvansker. Disse grunnleggende kommunikasjonsrettigheter er som følger:

1. Rett til å kreve ønskede objekter, handlinger, hendelser og personer, samt å gi uttrykk for personlige preferanser eller følelser.
2. Rett til å tilbys valg og alternativer
3. Rett til å avslå eller avvise uønskede objekter, hendelser eller handlinger, inkludert retten til å erklære eller kreve alle ønskede valg
4. Rett til å kreve og bli gitt oppmerksomhet og være i interaksjon med andre personer
5. Rett til å kreve tilbakemelding eller informasjon om en situasjon, et objekt, en person eller en hendelse som interesserer
6. Rett til at det legges til rette for aktiv behandling og intervensjon, for å gjøre mennesker med store kommunikasjonsvansker i stand til å kommunisere uavhengig av hva de måtte behøve av hjelpemidler.
7. Rett til å få bekreftelse og respons på sin kommunikasjon, selv om intensjonene ikke kan oppfylles av respondenten
8. Rett til, hele tiden, å ha tilgang til støttende og alternativ kommunikasjons hjelpemidler og andre tilleggshjelpemidler, og disse hjelpemidlene skal være operative.
9. Rett til å være i et miljø der de blir oppmuntret og stimulert til å kommunisere med familie og andre mennesker
10. Rett til å bli informert om folk, ting og hendelser i det nære miljøet
11. Rett til å bli involvert i kommunikasjonssituasjoner på en måte som ivaretar integritet og verdighet og deltakelse på en likeverdig måte
12. Rett til å bli snakket med på en måte som er meningsfull, forståelig samt kulturelt og språklig passende

SAMTYKKESKJEMA.

”Kollegaveiledning for fagpersoner som arbeider med mennesker med psykisk utviklingshemning ved verksteder og dagsentre i Trondheim kommune ”.

Kollegaveiledere har gjennom dette året tatt opp video bl.a. av seg selv i samspill og kommunikasjon med bruker. Dette har de tidligere fått tillatelse til. Vi har brukt det for selv å lære og ikke minst for å bli bedre i vårt arbeid med brukerne.

Mange av videoene viser fine bilder hvor glede, felles fokus, det å bli lyttet til og andre elementer i god kommunikasjon kommer fram.

Vi er nå i gang med å skrive rapport og ønsker i den forbindelse å få tillatelse til å :

1. Bruke gode bilder i et hefte som skal følge rapporten.
2. Bruke heftet til å vise andre hvordan vi arbeider slik at de får samme forståelse av hvordan god kommunikasjon kan bidra til økt forståelse og samhandling mellom fagpersoner og bruker.
3. Få ta små videoklipp som vi kan vise i undervisningssammenheng, for å bedre kommunikasjonen bruker og fagpersoner imellom.

Vi vil bare vise gode billed /videoklipp, det er ved å se mulighetene i godt samspill at vi lærer.

Vi spør om dere vil frigi videoene for dette formål.

Dere kan dersom det er ønskelig få se bildene /videoene som skal brukes.

Håper på positivt svar.

Jeg / vi samtykker i at videoopptakene tas i bruk

Bruker / foreldre /verge

Fagpersoner

Litteratur for selvstudium:

Aarts Maria (2000): *Marte Meo Grundbog*. Aarts Productions, Holland

Bråten Stein (1998): *Kommunikasjon og samspill*. Tano-Aschoug

Jacobsen Karl: *Behov for nærhet*; kronikk i Adresseavisen

Jacobsen Karl: *Kan vi ikke like godt ta dem på alvor?*
Psykologisk Institutt NTNU.

Jacobsen Karl (1998): *Ny viten mellom kognitive og emosjonelle prosesser. Implikasjoner for samspill med dypt psykisk utviklingshemmede personer.*
Psykologisk Institutt, NTNU.

Jacobsen Karl, Grøtteland Håvard (2001): "Veilederrollen – fra ekspert til refleksjonspartner" artikkel i *Spesialpedagogikk nr. 4/01*

Mjeldheim Bjørg (1996): *Marte Meo-metoden*, revidert artikkel fra prosjektrapport 1992; Universitetet i Bergen

Onsøien Ragnhild med flere, *Opplæringsplan for bruk av Marte Meo i barnehagen*, Trondheim kommune,

Stensiler: Elementene i Marte Meo.

Østrem Knut: *Kompetansebehov for arbeid med psykisk utviklingshemmede*
(Art. i Nordisk tidsskrift for spesialped. 2/1994)